

LEDDIS | We know
PRINCIPESA ILEANA A ROMÂNIEI

TRĂIESC DIN NOU

Traducere din limba engleză:
Diana Stănciulescu

editura
Σοφία

București

Cuprins

Introducere.....	7
Prolog la noua ediție	9
Cuvânt înainte.....	17
Din toate puterile.....	19
Suflet pierdut.....	21
TRĂIESC DIN NOU.....	23
Cuvânt de încheiere.....	401
Epilog	405
Postfață.....	413

Din toate puterile

Demult, în timpul Primului Război Mondial, la Iași, mama mea a scris *Țara pe care o iubesc*. Acolo a surprins părțile din România care fuseseră luate de dușmani și pe care nimeni dintre noi nu știa dacă le va mai revedea. Îmi amintesc că stăteam pe podea, la picioarele ei, și desenam de zor în timp ce ea citea cu voce tare ceea ce scrisese. Aveam opt ani pe atunci și simțeam că inima mi-e covârșită de durere, iar lacrimile îmi șiroiau pe obraji. Iată că, după 61 de ani, țin din nou în mână cartea ei. Imaginile pe care mi le-a adus în minte sunt incredibil de vii. Mama avea un dar al cuvintelor care le făcea să prindă viață și să mi se întipărească adânc în inimă. Dar astăzi nu-mi mai curg lacrimile. Ceea ce simt este mai presus de o durere pe care lacrimile o mai potolesc, însă nu o topesc.

Cum aș putea exprima dorul, dorința deznădăjduită izvorâtă dintr-o dragoste puternică pentru un mod de viață specific țării unde te-ai născut – însă nu sunt singura care iubește România de ieri, România în care trăiam și pentru care lucram. Adică țara și poporul de care am fost separați cu atâta cruzime, nu doar prin cucerire, ci și prin puterea devastatoare a opresiunii care neagă tot ce a fost cândva, formând un șanț mai mare și mai adânc decât oceanul care ne desparte fizic.

România este marea iubire a vieții mele, iar dacă cei ce citesc aceste pagini nu înțeleg că această iubire este laitmotivul poveștii mele, atunci înseamnă că nu vor putea înțelege nici povestea mea. Am o poveste care traversează mai multe epoci, deoarece secolul nostru a fost martorul mai multor epoci care s-au

perindat. Moduri de viață, culturi, forme de guvernământ, țări noi care au apărut în timp ce altele au dispărut – toate schimbările s-au succedat rapid și mii de vieți au fost smulse din locul lor. Pământul tot e înteșat cu mormintele necunoscute ale celor care s-au dus în fața Creatorului, departe de casă și de prieteni. Unii oameni au supraviețuit pe tărâmurii străine, cum s-a întâmplat să fie și viața mea: un copil din Familia Regală, născut într-un palat alb de unde se vedea toată capitala și care a ajuns într-o mănăstire simplă de lemn de pe dealurile statului Pennsylvania. Între mine și acel castel s-au perindat 70 de ani de bucurii și dureri, de dragoste și ură, de lucruri pierdute și lucruri câștigate și, mai ales, de schimbări – toate s-au schimbat, mai puțin credința mea în Dumnezeu și dragostea mea pentru țară.

Maica Alexandra

Mănăstirea ortodoxă Schimbarea la Față, 1978

Suflet pierdut

In noaptea rece și pustie, văduvită de orice urmă de viață și lumină, sufletul meu merge departe, dincolo de graniță.

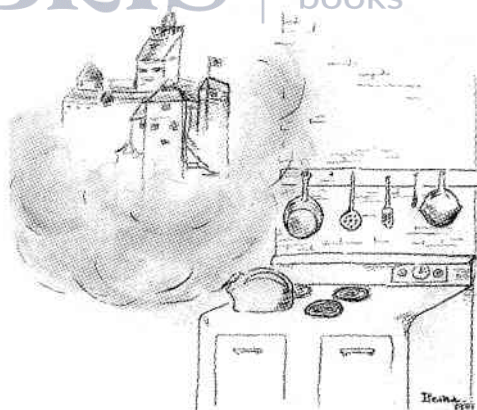
Fulgii grei se urmăresc prin aer și se aștern mut pe pământ. Rafale albe sunt purtate înspre casa părinților mei, unde am fost născută. Printr-o fereastră ale cărei balamale gem ruginite, încerc să mă uit în lungul acelor saloane – astăzi golite de toate amintirile frumoase și impunătoare.

Înspăimântat, sufletul meu aleargă pe străzi și pe alei, căutând să găsească vreun chip cunoscut, dar neîntâlnind decât fețe necunoscute, speriate și îndurerate. Pe străzile altădată umplute de ecoul pașilor voioși acum se târăsc greoi pași grăbiți. Of, Bucureștiule, oraș frumos și pierdut, ce tristă ți-a fost soarta!

Sufletul meu caută celelalte locuri în pliul unor munți. Aici sigur mă va primi cineva. Voi bate la o ușă sau la alta; căldura caselor țărănești mă va învălui; aici nu se vor teme.

Mă văd trecând de la o poartă la alta. Fulgii cad neîncetat, acoperind toate urmele. Bat la ferești; strig. Nimic. Dar aici mă cunoșteau cândva! Nimic. Noaptea e rece și tăcută, sufletul meu îngheață. Strig deznădăjduită. Liniște. Neaua cade fără simțire; nici o urmă n-am lăsat pe unde am trecut. Nu sunt decât un suflet sărman, pierdut și călător, căutând căile cândva cunoscute și îndrăgite. Dar, oare, acum, astăzi, cum mai poate fi auzit un suflet fără glas?

Am uitat totul. Am plecat de mult de pe acele meleaguri și am murit...

1

Sunt singură în bucătăria mea albă și tihnită. Oalele și tigăile strălucesc. Draperiile sunt gri. Eu, care am trăit dincolo de Cortina de Fier, care am dat piept cu moartea accidentală din vremurile de război și cu moartea voită a asasinării, am găsit un adăpost. De multe ori viața mea se pare că a fost cruțată din pură întâmplare: s-a întâmplat ca bomba să cadă în *celălalt* capăt al tranșeei unde mă ghemuisem; s-a întâmplat ca acel comunist aflat sub anestezice, pregătit pentru operație în spitalul meu, să murmure planurile de distrugere a acestuia. Acum, în New England, umbrele liniștite se adună afară și înăuntru, căci sunt singură, dar nu și însingurată. Sunt atâtea gânduri care îmi țin companie...

Din această casă mare și veche aflată în New England, aș vrea să vă arăt două încăperi. Sunt două încăperi unde stau prezentul și trecutul meu, substanța din care trebuie să-mi fac viitorul. Oare ce vă va surprinde mai mult, bucătăria mea modernă și strălu-

LIBRIS | We know books

citoare, cu toate dispozitivele pe care le are o gospodărie americană, sau dormitorul de sus, cu lucrurile aduse, parcă, la întâmplare dintr-o altă viață? Nu știu. Nu pot cântări eu cum vi se vor părea aceste încăperi.

Când am călătorit în Statele Unite la 17 ani cu mama mea, reporterii mă tot întrebau: „Cum este să fii principesă?”, iar eu nu-mi dădeam seama ce aş putea să le răspund. Cum aş putea compara această viață cu altceva, dacă eu nu am fost decât principesă? Ești ceea ce ești. Și nu este atât de simplu să te descrii pe tine însuși precum este să descrii locul unde te afli! Îmi este ușor să compar un loc cu altul. La fel și o viață cu alta. În România, de pildă, era un trompetist care sufla minunat – o succesiune de note scurte și auri – atunci când vreunul dintre noi intra sau ieșea din palat. Aici intru fără zgomot pe aleea din fața casei. Poate vreun vecin va da din cap în semn de salut, apoi voi descuria ușa și mă voi afla în fața holului cufundat în tăcere. În Austria mi se trimitea o scrisoare formală și oficială: „Ihre Kaiserliche und Königliche Hoheit die Durchlauchtigste Erzeherzogin und Frau” (Majestatea Sa Imperială și Regală și Preailustra Arhiducesă și Doamnă). Aici, în New England, poștașul mă întreabă scurt și vesel când sună la ușă: „Aici locuiesc Habsburgii?”, uitându-se la destinatarul trecut pe vreun pachet. Dar acestea sunt lucruri exterioare, fără importanță. Felul cum ți se adresează ceilalți este o chestiune de obicei. Trompeta din România și clopoțelul din America au făcut parte din viața mea fără să mi se fi cerut părerea.

„Cum este să fii principesă?” Să încercăm să găsim răspunsul în aceste două încăperi în care vă invit să aruncați o privire? Poate că da, însă am unele rezerve când spun „poate”. Să ne închipuim că aveți două case, una în oraș și cealaltă la malul mării. Și, în timp ce te afli în casa de la oraș, ți se spune deodată că trebuie să o părăsești pentru totdeauna în 24 de ore. Nu poți lua cu tine mai mult decât poți căra, la propriu – câteva cutii, poate, dar nu mai mult. Însă, chiar și în aceste condiții, de unele lucruri îți este in-

IBDIS | We know books

terzis să te atingi. Între timp, la malul mării, câțiva vecini încearcă discret și în repetate rânduri să ia câteva dintre posesiunile pe care le pot ascunde până când vii după ele. Iar când, în sfârșit, ai reușit să aduni din nou aceste comori alese sub presiunea anxietății și a suferinței, uneori îți vei dori ca alegerile tale să fi fost altele.

La fel este și cu mine – dar iată că aceste comori aduse dintr-o altă lume, dintr-o altă viață, au un aer liniștit aici. Pe unul dintre pereții de la bucătărie este o imagine cu mama în costum popular, înconjurată de florile ei. Pe fundal se vede Castelul Bran, cel durat pe stâncă, unde am locuit cândva. Pe alt perete am o icoană veche cu Hristos, simbolul credinței care m-a ajutat să traversez toate greutățile și m-a adus în New England, având tăria de a începe să trăiesc din nou.

Da, să trăiesc *din nou*, căci, după ce am părăsit casa care a fost pentru mine mereu România, m-am simțit ca un mort. Grele nu erau împrejurările în care mă aflam, ci simplul fapt că trebuia să trăiesc. Nu m-am îndoit nici o clipă de nevoia fizică a prezenței mele pentru cei șase copii ai mei. Dragostea pentru ei a rămas la fel de puternică. Însă, lăuntric, eul care era independent de rolul de mamă, de soție și de prietenă – eul esențial pe care se clădesc toate celelalte – a suferit un șoc fatal atunci când viața mi-a fost ruptă de poporul meu. Așadar, a trebuit să o iau de la capăt, nu atât în cele exterioare, cât mai cu seamă lăuntric. Preocuparea legată de cele ale bucătăriei m-a ajutat foarte mult. Nevoia de a le da de lucru mâinilor mele mi-a liniștit gândurile. Efortul de a mă descurca în privința lucrurilor mărunte și de a le face bine m-a ajutat să o iau de la capăt.

Cum aș putea uita vreodată prima zi când stăteam în frumoașa mea bucătărie nouă și n-aveam nici cea mai vagă idee cum să gătesc! Nu știam deloc cum aș putea fierbe, coace, prăji sau frige ceva.

– A! veți spune. *Așa* este să fii principesă! Să nu înveți nimic folositor! Ce viață fără griji trebuie să aibă cineva care nu a învățat nici măcar să gătească!

LBDIS

We know

A existat, fără îndoială, această impresie care a făcut-o pe una dintre cunoștințele mele de origine americană să-mi spună:

– Dar probabil că îți dă un sentiment foarte plăcut faptul că în sfârșit duci o viață folositoare!

Îmi este greu să găsec niște cuvinte măcar pe departe pozitive să explic cât de greșit este acest punct de vedere în cazul meu. M-am născut în sunetul a 21 de salve care salutau fiica născută într-o descendență cu mulți regi și împărați; de aceea, este adevărat că am început o viață la nivel înalt, cum s-ar spune. Însă cele 21 de salve au însemnat și faptul că m-am născut cu o ocupație gata stabilită în cazul meu. Cuvântul-cheie pentru copilăria și tinerețea mea a fost „datorie”. Am fost instruită să îmi fac datoria față de țara mea în orice înfăptuiam, să am dragoste și respect față de părinții mei, să fiu loială familiei și prietenilor. „Prințesele se nasc în public și mor în public”, iar între cele două evenimente ele *trăiesc* în public. Era de datoria mea să îi slujesc pe ceilalți după niște rigori bine stabilite pentru cei aflați într-un post ca al meu: să fii prezent de câte ori ești chemat, să ascuți ce nevoi au alții, să plângi cu ei sau să vă bucurați împreună, după caz. Abia acum, după ce am trăit și în alte țări, pot să mă uit cu adevărat obiectiv la instruirea pe care am primit-o. Așa încât pot vedea cum cuiva i se poate părea ciudat sentimentul meu că este necesar să particip la un banquet oficial planificat de mult timp într-o seară deosebită în care, tânără fiind, simțeam că lumea s-a sfârșit din cauza unei dezamăgiri romantice. Sau că a trebuit să traversez cu automobilul orașul Ploiești în timpul unui bombardament pentru a onora o întâlnire importantă la o școală, unde promisesem să prezidez. Toate acestea erau îndatoriri, iar a fi gospodină nu se număra printre ele. Ar fi fost o dovadă de egoism din partea mea să iau din timpul destinat țării mele pentru a învăța să fac lucruri pe care alții deja le făceau foarte bine și eficient. Regalitatea s-a confruntat mereu cu probleme când a insistat să lase la o parte îndatoririle care îi reveneau pentru a alege să facă ceva după bunul plac.

LBRIS

We know
books

Mama mea, Regina Maria a României

LUDIS

We know

books

Este adevărat că aveam și timp liber – nu mult – pe care îl puteam petrece după cum consideram eu. În asemenea momente, surorile mele mai mari cochetau și cu gătitul. Îmi vine să zâmbesc când mă gândesc cum li se umpleau camerele de mărunțișuri aduse pe tăvi de argint de servitorii îmbrăcați în uniformă: lampa de alcool, vasele, lingurile, tot felul de tacâmuri, mormanul de ingrediente bine spălate și pregătite. Dar era doar un joc și, întâmplător, unul care nu m-a interesat la fel de mult ca pe ele. Eu îmi petreceam timpul liber cu alte ocupații: învățând despre sculptură și pictură și începând acele activități care ulterior au dus la o adevărată instruire ca infirmieră. Chiar și după ce m-am căsătorit, când mi-a fost greu să fac față multor bucătari și servitori într-o țară străină, datoria mea îi viza în primul rând pe copii și mica mea infirmerie, care slujea satele învecinate. Problema gospodăriei am rezolvat-o atunci aducând servitori români care să mă ajute și, de aceea, în ciuda unei vieți disciplinate și aglomerate, am putut ajunge în bucătăria din Massachusetts complet neștiutoare în ale gătitului. Soarta m-a pus într-o situație nouă. De această dată, „datoria” consta în altceva. Cineva trebuia să gătească pentru cei șase copii cărora le era foame.

Poate pentru că, atunci când eram copil, am avut mereu o guvernantă aproape care să îmi reamintească de orice îndatorire uitată (sau să mă dojenească dacă nu o făceam cum trebuie), am căpătat obiceiul de a vorbi cu mine însămi, încurajându-mă sau muștrându-mă, după caz.

– Bun, Ileana dragă, mi-am spus, acum ce te faci? Ia să vedem cum te descurci! A fost o vreme când nu ți-ar fi venit a crede că poți face față unor bombardamente – dar ai învățat și asta. Iar când ai început să studiezi cum se îngrijesc răniții și bolnavii și s-ar fi părut incredibil că, într-o bună zi, vei opera destul de calmă pacienții care aveau nevoie de operație – dar ai făcut și asta. Iar pacienții chiar au supraviețuit! Hai! Că doar nu te vei împiedica tu de un aragaz!